

Macrourbanitzacions i el seu impacte sociosanitari

Bona tarda. Sóc Vicent Calabuig, metge i coordinador del Centre de Salut de Bocairent. Agrair la invitació per participar en esta xarrada sol ser un tòpic que imposa la més elemental cortesia, però en aquest cas estic veritablement interessat en participar per la gran preocupació que en mi desperta el tema a tractar, en relació a la meua professió.

Com s'ha dit en la presentació, he viscut canvis substancials en la concepció de l'assistència sanitària no sols en aquest poble, sinó en tota la Comunitat. La implantació de les autonomies i el consegüent traspàs de competències, va suposar una descentralització de serveis. Els sanitaris vam passar de dependre de l'Estat a ser transferits a l'administració autonòmica. Es va iniciar un canvi d'unes estructures arcaiques i obsoletes, es va passar d'un sistema assistència sanitària desfasat i caduc, a un sistema de salut integral suficientment dotat, tant des del punt de vista material com humà. Això es va concretar en els moderns Equips d'Atenció Primària, que en el nostre cas va suposar passar de la situació de 1983, quan vaig arribar a aquest poble, de 2 metges i 1 practicant, treballant en unes instal·lacions quasi tercermundistes, a la situació actual on som 13 o 14 professionals els qui treballem en un modern Centre de Salut.

Però açò, que vam aconseguir tardanament, ja que no va ser fins l'any 1998 que es va inaugurar l'actual Centre de Salut, està hui dia en perill per un fet socioeconòmic que s'ha instal·lat en la nostra Comunitat. Estic referint-me a allò que coneixem com a macrourbanitzacions, a les quals, en un símil de tipus mèdic, consideraria com un càncer que està afectant la Comunitat Valenciana i que va estenent-se pertot arreu com si fóra una metàstasi. Si no aconseguim parar-ho acabarà per destruir-nos.

Des de fa uns mesos els mitjans de comunicació ens parlen cada dia de nous projectes de macrourbanitzacions que s'estenen de llarg a llarg de la Comunitat Valenciana. Independentment de quin siga el color polític dels ajuntaments, pareix ser que cap poble es veu lliure de la temptació de construir una macrourbanització.

Actualment són milers el jubilats estrangers que viuen a la nostra Comunitat, sobretot en urbanitzacions construïdes en zones properes a la costa. Als mitjans de comunicació s'ha difós l'estimació que en els pròxims anys 800.000 famílies alemanyes van a fixar la seua residència en la Comunitat Valenciana. La meua pregunta és la següent: Què els motiva a vindre massivament a instal·lar-se a la nostra Comunitat? Es vol convertir la Comunitat Valenciana en l'Estat de Florida de la Unió Europea, en el lloc on acaben els seus dies la majoria dels jubilats europeus?

Pareix ser que ho fan per diversos motius: atrets per la bonança del clima, per un menor cost de vida, que suposa una major rendibilitat de les seues pensions de jubilació, i també per un Sistema Públic de Salut que gaudeix de prestigi i reconeixement a tota Europa i que en molts casos ofereix un nivell de prestacions superior al que gaudeixen en els seus propis països (les medicines més barates, la farmàcia és gratuïta per als pensionistes, tenim una cirurgia puntera en cardiologia, som capdavanters en trasplantaments...). Actualment, i des que el govern de Margaret Thatcher desmantellara amb la seua política neoliberal el Sistema Nacional de Salut anglès, el nostre Sistema Públic de Salut està considerat com a model de referència a tota Europa.

Aquest moviment migratori massiu de jubilats estrangers que es preveu per als pròxims anys, procedents de Centre-Europa i els països nòrdics, genera una gran demanda d'habitatges que s'està resolent, amb el beneplàcit de la Generalitat, mitjançant requalificacions de terreny rústic que passa a ser urbanitzable i amb les consegüents macroubanitzacions, amb camps de golf inclosos. L'ordenació del territori pareix fer-se hui dia des dels despatxos dels promotors immobiliaris, de manera que en acabant es legisla per fer possible el que allí es decideix. La qual cosa ha motivat més de 15.000 denúncies d'abusos urbanístics davant la Unió Europea, que ha emès una recomanació a la Comunitat Valenciana demanant-li una moratòria en les requalificacions de sòl rústic i una paralització en la construcció d'aquestes macroubanitzacions.

Sembla ser que per part de l'Administració esta propiciant-se esta política urbanística. Es vol aprofitar aquesta demanda elevada d'habitatges com a motor econòmic de la Comunitat, la famosa "economia de la rajola", en una època en què sembla que el turisme ha tocat sostre i s'ha estancat, i les activitats industrials i agrícoles són poc competitives.

S'està promocionant aquesta arribada massiva de jubilats europeus, afavorint el seu assentament a la nostra Comunitat, la qual cosa pot ser que genere riquesa a curt termini, sobretot per a les empreses constructores i immobiliàries que veuen en això un filó inesgotable. Però tal vegada s'ha reflexionat poc sobre les conseqüències socials, econòmiques i sanitàries, a llarg termini, d'aquest model de creixement socioeconòmic basat en polítiques d'efecte cridada a jubilats europeus, que poden acabar convertint aquesta Comunitat en un immens geriàtric.

Podem trobar-nos, dintre d'uns anys, amb diversos milions de jubilats europeus residint a la nostra Comunitat, amb la paradoxa que quan han estat actius han generat riquesa en el seu país d'origen, mentre que una vegada jubilats traslladen les càrregues pròpies de la tercera edat al país d'acollida.

La càrrega econòmica que suposen les despeses sociosanitàries generades per aquesta societat envellida pot posar en perill alguns dels assoliments de què gaudim actualment, com són una sanitat pública de qualitat, la farmàcia gratuïta per als pensionistes o les ajudes socials a la tercera edat...

A la nostra Comunitat esten tenint dos tipus de moviments migratoris diferents:

- D'una banda uns immigrants de "tercera", que vénen buscant faena, i que socialment no són ben acollits, a pesar que estan produint un benefici social evident: augment de la natalitat, generen riquesa mitjançant el seu treball, cotitzen a la Seguretat Social... Per contra, de vegades, ens aprofitem d'ells com a mà d'obra barata, donant-los llocs de treball que no vol ningú.
- D'una altra banda els immigrants de "primera", de "luxe", els jubilats europeus, que són ben acollits, no desperten temor social, però són els que veritablement poden fer perillar, a llarg

termini, l'actual societat del benestar, per tot el que he estat comentant.

Els polítics no solen mirar més enllà de la actual legislatura o, com a molt, a les properes eleccions, per això és convenient que els ciutadans agafem consciència del problema i ens mobilitzem per a pressionar i evitar conseqüències irreversibles si permetem que les macroubanitzacions s'estenguen per tot arreu.

En Bocairent, com és de suposar, no estem al marge d'aquest model socioeconòmic i és previsible que es plantege qualsevol dia la possibilitat de construir una urbanització d'algun miler de vivendes, destinades a residència d'estrangers jubilats, amb camp de golf inclòs, i que podria albergar unes 3.000 o 4.000 persones.

Aquest fet podria tindre múltiples repercussions mediambientals, d'impacte paisatgístic, d'esgotament de recursos hídrics, socioculturals... però jo vull destacar, com a Coordinador del Centre de Salut, les conseqüències de tipus socio sanitari que produiria i quines serien les seues repercussions sobre l'activitat del Centre de Salut. Aquestes repercussions serien les següents:

- **Desbordament de les infraestructures i personal sanitari del Centre de Salut:** Actualment la plantilla del Centre de Salut la formen 2 metges, 1 pediatra, 2 infermers, 1 matrona, 1 auxiliar administratiu i 1 zelador, per a atendre a una població d'uns 4.000 adults i 500 xiquets. Aquesta dotació ja és insuficient en l'actualitat, i s'està gestionant la incorporació al Centre d'altre metge, altre infermer, així com també més personal no sanitari. Aquest seria el personal necessari per a atendre una població com l'actual, amb un creixement vegetatiu natural, raonable, sostenible, però aquest centre mai podria, per raons d'estructura, disseny i capacitat, atendre la demanda que generaria una macroubanització, la qual cosa suposaria una massificació dels serveis, una demora en l'atenció sanitària i una mala qualitat en l'assistència.
- **Perversió de la piràmide poblacional:** No sols importa quants usuaris té el Centre de Salut, sinó també la seua edat. Des del punt de vista sanitari és important l'estructura d'edat de la població, el

que es coneix com piràmide poblacional, estimant-se que la població major de 65 anys no ha de ser excessiva, oscil·lant entre un 15 i un 20% del total de la població (actualment és un 17%), per ser el col·lectiu que genera una major càrrega de treball i de despesa socio sanitària. Una macrourbanització de les característiques que hem vist, produiria una piràmide poblacional aberrant, amb un percentatge de majors de 65 anys superior al 50%, impossible d'atendre amb l'actual estructura i dotació del Centre de Salut.

- **Col·lapse dels servicis socio sanitaris:** Aquest col·lectiu de jubilats estrangers manquen d'estructura familiar (no tenen fills o altres familiars que els prestin ajudes o cures) pel motiu de viure lluny del seu país, la qual cosa implica una situació de desempament familiar. A causa de això quan el seu estat de salut comença a deteriorar-se, ràpidament es fa dependent de altres en quant a les seues necessitats bàsiques, necessiten algú que els vista, els done de menjar, els banye..., i, davant la falta de familiars, aquesta dependència ha de ser atesa pels serveis socials del municipi en què viuen (s'acullen als programes d'assistència social d'ajuda a domicili per a vestir-se, acondicionament personal, de teleassistència, de menjar a casa). A més, quan presenten problemes de mobilitat, agreujats pel fet de viure fora del casc urbà, es fan necessaris serveis d'ambulància per a desplaçar-los a consulta mèdica o la demanda d'atenció domiciliaria augmenta i complica la manca de personal socio sanitari. Si requereixen ingrés a un geriàtric haurà de tramitar-lo el treballador social de l'ajuntament. Moltes vegades en cas de defunció, davant la falta de familiars que es facen càrrec del sepeli, és el propi municipi qui ha de fer-se càrrec del mateix i córrer amb les despeses.
- **Dificultats en l'accessibilitat als serveis socio sanitaris relacionat amb l'idioma:** Un problema important en l'assistència als estrangers és la barrera lingüística. La majoria no parlen espanyol, i menys encara valencià, i, a més, en agrupar-se separats de la població autòctona, no se solen esforçar per a

aprendre, la qual cosa motiva grans dificultats en l'atenció mèdica a aquests col·lectius ja que l'anamnesi, l'interrogatori mèdic del pacient, el qual continua sent, malgrat els avanços tècnics, un mitjà molt important en el diagnòstic mèdic.

Abans de concloure, voldria comentar una fal·làcia molt comuna: hi ha qui opina que els residents d'aquestes urbanitzacions solen dotar-se a si mateixos de tota classe de serveis, que són autosuficients, no sobrecarregant els serveis públics dels municipis on s'instal·len. Però cal tindre en compte que aquests residents, una vegada empadronats, gaudeixen dels mateixos drets que la població autòctona, i acaben fent ús dels mateixos, fins i tot accedint als òrgans de poder municipal, a través d'eleccions.

Concloent:

1. La construcció d'una macroubanització a aquest municipi produirà un desequilibri entre la quantitat de població a atendre i la capacitat del seu Centre de Salut.
2. A més, amb el pas dels anys, generarà una despesa sociosanitària difícil de quantificar al principi, però quan una urbanització d'aquest tipus complisca 15 o 20 anys d'existència començaran a evidenciar-se tots aquests problemes, derivats de l'envelliment dels seus habitants, obligant al municipi a dedicar-li una quantitat de recursos sociosanitaris difícilment assumible i que anirà augmentant de forma progressiva. Els beneficis inicials que generaran llicències d'obres i impostos seran efímers i, possiblement, es gastaran en arreglar quatre carrers i en alguna obra faraònica que perpetuarà la memòria d'alguna autoritat, però les càrregues persistiran i augmentaran amb el temps col·lapsant les finances municipals.
3. Serà necessari construir un nou Centre de Salut amb major capacitat i dotació suficient de personal, però sabem per

experiència pròpia –recordem l'antic consultori “La Mútua”-, que això solament arriba després de molts anys de privacions i penalitats. Finalment es farà, però això no succeirà demà, ho veuran futures generacions, i serà en un altre Bocairent.

Moltes gràcies per la vostra atenció.